

Meddelande från Sällskapet Hallands Väderös Natur

nr 79/2019

Innehåll:

- KALLELSE TILL ÅRSMÖTE LÖRDAGEN DEN 6 JULI 2019
- EXKURSIONSREFERAT:
  - Påskexcursion – På jakt efter våren med Eva Werner från Naturskyddsföreningen*
  - Årsmötesexcursion – Naturvårdsåtgärder genom buskröjning med Kill Persson*
  - Augustiexcursion – Mossexcursion med Henrik Weibull*
  - Höstexcursion – Bokskogens förnyring med Björn Werner och Jan Lannér*
  - Traditionell julexcursion – på annandagen med Jan Lannér*
- NOTISER
- PROGRAM FÖR 2019

Omslag: *Hare i torrt gräs den långa och varma sommaren 2018.*
Foto Rickard Pommer.

Kallelse till årsmöte för medlemmar i Sällskapet Hallands Väderös natur

Årsmötet hålls i Sandhamn, Hallands Väderö lördagen den 6:e juli

Båt avgår från Torekov **KLOCKAN 10.00.**

Vi samlas vid kaféet **KLOCKAN 10.30.**

Förslag till dagordning

1. Mötet förklaras öppnat.
2. Val av mötesordförande, protokollförare, och två justeringsmän för mötet.
3. Har årsmötet behörigen sammankallats.
4. Ärenden att ta upp under övriga frågor.
5. Styrelsens verksamhetsberättelse.
6. Sällskapets ekonomi.
7. Revisors berättelse.
8. Budget för nästa verksamhetsår inkl fastställande av medlemsavgiften.
9. Kan styrelsen beviljas ansvarsfrihet.
10. Val av ordförande.
11. Val av tre ordinarie styrelseledamöter.
12. Val av tre styrelsesuppleanter.
13. Eventuellt fyllnadsväl.
14. Val av två revisorer och suppleanter.
15. Val av valberedning.
16. Övriga ärenden, som årsmötet beslutar ta upp till behandling.

Årsmötesexkursion

Efter årsmötet följer årsmötesexkursion med samling vid kaféet **KLOCKAN 12.30.**

Vackra platser i konstens värld. Vi har med oss bilder på flera konstverk målade på Hallands Väderö och uppsöker platserna för att se om vi kan känna igen oss. Båt avgår från Torekov **KLOCKAN 12.00** för dem som ansluter efter årsmötet.

Jan Lannér, ordförande

Styrelsens sammansättning verksamhetsåret 2018-2019

Vid årsmötet 2018 omvaldes de ordinarie styrelsemedlemmarna Peer Ekström, Johan Krook, Örjan Fritz och Mimmi Blomqvist och de fyra styrelsesuppleanterna Mikael Haraldsson, Jonas Paulsson, Björn Vallin och Fredrik Ploman på två år. Till revisorer omvaldes på ett år Ingrid Oscarsson och Anders Strandberg

samt Jarl Toremalm och Hans Pommer som suppleanter. Ingrid O. och Anders S. meddelade att de sedan inte avser fortsätta efter detta året. Till valberedningen omvaldes av Anders Ploman (sammankallande) och Lena Göransson. Vid det konstituerande styrelsemötet fick styrelsen följande sammansättning:

Ordinarie ledamöter:

- valda till årsmötet 2019

Jan Lannér, ordförande 046/ 13 32 58,
samarbostad 070 218 89 29

Lena Svedin, sekreterare 070 740 56 71

Ricard Jirle, kassör 0431/ 36 64 55

Lina Andreasson, redaktör 070 7790746

- valda till årsmötet 2020

Peer Ekström 046/ 25 20 65

Johan Krook, projektledare för bokprojektet 0431/ 36 24 20

Örjan Fritz 035/ 600 20

Mimmi Blomqvist 073 700 19 70

Suppleanter

- valda till årsmötet 2019

Ingela Isaksson 031/ 28 17 60

Pia Romare 046/ 20 22 24

Henrik Jorlén 0431/ 36 36 61

- valda till årsmötet 2020

Mikael Haraldsson 0430/ 263 96

Jonas Paulsson 0431/ 44 10 62

Björn Vallin 0431/ 127 10

Fredrik Ploman

Styrelsemedlem eller revisor som inte
önskar bli omvald: meddela ordföranden
senast den 1 mars.

Kort om verksamhetsåret 2018

2018 arrangerades fem exkursioner på ön och i april hölls en författarafton i Lund. Under höstexkursionen gjordes en stor arbetsinsats med att se över nätrade bokplantor i Söndre Skog. Sällskapet

bekostade bambupinnar till nämnda arbetsinsats och styrelsen beslutade att sponsra en ny hjärtstartare som förvaltaren kommer att installera inom kort.

Sekreterare Lena Svedin 2018-02-03

Medlemsinformation:

Under 2018 tillkom två medlemmar. 206 medlemmar har betalt medlemsavgiften för 2018. 19 medlemmar är ständiga icke betalande.

Medlemsavgiften är 150kr per betalande medlem, familjemedlem betalar också 150kr. Betalningen kan göras via Swish 123 668 2025 eller till Plusgiro 3 86 63-1. Vänligen ange fullständigt namn, adress och eventuell e-postadress, även vid inbetalning via internetbank eller Swish.

Betalningen kan göras via **Swish 123 668 2025**

eller till **Plusgiro 3 86 63-1.**

Vänligen ange fullständigt namn, adress och eventuell e-postadress även vid inbetalning via internetbank.

Ricard Jirle/ Kassör

Det tryckta årsmeddelandet skickas ut till årligen betalande medlemmar.

Kontakt:

Ordf: Klockarevägen 1, 247 50 Dalby, tel 046 –13 32 58. E-post: jan.lanner@shvn.se

Sekreterare: lena.svedin@shvn.se

Kassör: Skyttevallsvägen 7, 269 95 Båstad. E-post: ricard.jirle@shvn.se

Vid ändring av postadress kontakta kassören.

www.shvn.se

På jakt efter våren

med Eva Werner som guide

TEXT OCH FOTO LENA SVEDIN

Efter en ovanligt kall mars månad med snö och kyla som bet sig fast ända fram till påskhelgen hade vi inte allt för höga förväntningar på värme på dagen för denna påskexkursionen. Det var kallt och blåsigt och både snö och is kvar på vissa platser, med solen kämpade sig nästan igenom den tunna molnskärmen och i lä blev det riktigt behagligt.

Ca 30 personer deltog i vandringsen som leddes av Eva Werner från Naturskyddsföreningen. Förutom en härlig dag i naturen hade vi fokus på att hitta de allra första vårtecknen. Vi fick veta att

röjningar utförts på ön under hela mars månad, mestadels i Kappelhamn och att viss dramatik uppstått när man den 4/3 upptäckte att ön var strömlös. Elkabeln mellan Torekov och fastlandet var

Gruppen samlad strax söder om Ulagapskärret där vi hittade knoppar av svalörten, mulet väder, med man ser att solen är där bakom.

Vid Fyrbostäderna låg det fortfarande snö kvar på några ställen.

Stora delar av vattnet i Ulagapskarret var täckt med is.

skadad och behövde bytas ut (läs er om detta under notiserna). Eva hade fått rapporter om var vi kunde ta oss fram rimligt torrskodda, vi kom ihåg allt vatten som stått över stigarna i samband med julekursjonen 2017. Vi började med att gå in i skogen för att få lä. Vid Oabacken hittade vi det första vårtecknet där slöa myror i en stack hade börjat röra på sig. Vi fortsatte söderut genom Söndre Skog och sedan genom Ulagapskärrret. Där var det gott om vatten och ytan var bitvis is-täckt, en ovanlig syn. Vi lyssnade till bland annat bofiken och talgoxen inne i skogen. Kaprifolens första blad glädde oss och i ett soligt bryn spanade vi in de första knopparna på svalörten. Vid Skogvaktargården tittade vi in i byggnaden som höll på att färdigställas till kök åt vandrarhemmet. Därefter splittrades gruppen. 7 personer fortsatte efter fika-paus norrut utmed västsidan, medan de flesta valde att fortsätta på egen hand eller gick tillbaka till Sandhamn för returresa. Den lilla kvarvarande gruppen vandrade norrut och spanade efter fågel och säl. Vi såg även några små, små brännässlor på väg upp. I närheten av fyren fick vi syn på en svart huggorm som var mycket stilla. Den försökte desperat få lite värme från solens svaga strålar, men slingrade till slut in i buskaget mycket långsamt. Vi satte oss i lä av fyren för ytterligare en paus och gick sedan ut mot Klippträdgårdarna i jakt på blåsippor utan resultat. Vi följde kusten mot Christianshamn och sedan till Lilla Sandhamn där vi kunde se var den nya strömkabeln grävts ner. Till-

Brännässlor och svart huggorm vaknar långsamt i den svaga solen.

baka i Sandhamn blev det en liten paus innan båten skulle hämta oss 15,30. Vi lyfte lite på löven i en solig glänta och hittade små krökta vitsippor som var på gång. Till slut lyckades solen nästan bryta sig igenom och vi var som vanligt mycket nöjda med en härlig dag på ön.

Årsmötesexkursion

– Naturvårdsåtgärder genom buskröjning
med Kill Persson

TEXT OCH FOTO LENA SVEDIN

I strålande solsken, något som vi vant oss vid under maj och juni 2018, samlades drygt 25 personer till årsmötesexkursion under ledning av Kill Persson. Temat på exkursionen blev under våren ändrat och fokus på dagens vandring var buskröjningar; hur, varför och vad som händer sedan. Vi började med att gå upp mot Klippträdgårdarna.

De flesta framröjda ytorna är fortfarande öppna, små enbuskscott slår upp, men även annan vegetation i form av gräs och örter breder ut sig. I en svacka med något fuktigare mark växte vecketåg och björk. Vecketåg är ingen populär föda bland betesdjuren, hästar kan äta den, men för korna är den allt för fiberrik och besvärlig. Betesdjuren samtalande vi mycket kring, de är väldigt viktiga för att röjda ytor ska förbli öppna. I år är det endast 18 kor som betar på ön (det kom sedan ut ytterligare 11 kor den 13/7), men varken får eller hästar. Efter detta årets uppehåll är förhoppningen att det ska komma nya nästa år. Då bör parasiterna som drabbade fåren för ett par år

sedan vara borta. Samtalet kom även att handla om den naturliga gödsling som sker av betande djur. Gödslingen gynnar både viss växtlighet och insektslivet, men ängarna betecknas fortfarande som ogödslade. Som betesdjur nämndes även de vitkindade gässen som numera finns i stora mängder på ön. De betar gräs på strandängarna och som många har märkt gödslar de marken rikligt. 16 gäss anses motsvara en ko. Björnbärssnåren kom också på tal. På ön finns det väldigt många olika arter av björnbär, vissa är stora och saftiga och vissa är oätliga. När björnbärssnår har undanröjts på ön verkar hänsyn inte ha tagits till vilken sort som har röjts bort, flera buskage

Under årsmötesexcursionen berättade Kill Persson om röjda ytor och betesdjuren på ön.

med goda sötbjörnbär har försvunnit. Björnbären har en förmåga att göra stora områden oigenomträngliga och behöver därför hållas efter. Ibland kan en yta som varit bevuxen av enbuskar, något år efter att de röjts, bli fylld av små björnbärskott. Rötterna har funnits i jorden och bara väntat på ljus att växa i. På den södra

sidan om vägen upp mot fyren fanns en yta som nyligen var uppöppnad. Kill berättade bland annat om sin syn på att röja fram klipphällar. En klipphäll som sticker upp blir inte överväxt och därför kan det vara lämpligt att spara visst buskage runt sådana klippor. Tiden gick fort för oss. Kill hade mycket intressant att

berätta och efter ett stopp vid den väldoftande Lig-gande Linden gick vi snabbt igenom Nörre Skog där det var väldigt många myggor. Vid Stora Gröningen delades gruppen. Några var nöjda med dagen och tackade för sig och några fortsatte med Kill ytterligare en timme.

På röjda ytor etablerar sig ny växtlighet snabbt.

Henrik Weibull ledde Sensommarens Mossexkursion

TEXT JAN LANNÉR MED STÖD AV ÖRJAN FRITZ • FOTO ÖRJAN FRITZ

Efter en mycket torr och varm sommar med tropiska nätter skulle vi försöka hitta den återfunna hedbålmossan. Efter en vecka med prognoser som utlovade allt från heldagsregn till sol fick vi en dag med blå himmel och solsken på Väderön. Visserligen mullrade åskan in över fastlandet, men aldrig så att det påverkade oss. Att det var ett väderomslag på gång fick några av oss uppleva när dagen i södra Skåne avslutades med kuling vindar och ösregn och temperaturer runt 15 grader.

Återupptäckten av hedbålmossan är resultat av det systematiska arbete Henrik Weibull lagt ner. Lunds Botaniska förening driver sedan 2007 en inventering av Skånes mossflora baserat på de erfarenheter som föreningen samlat på sig under 15 år av kärlväxtinventering inom projekt Skånes Flora. Skånes mossflora är tyvärr mycket bristfälligt känd och redan under projektets första år gjordes massor med spännande nyfynd. Samtidigt är det väl känt att många mossor drabbats hårt av såväl miljöförstöring och den pågående förändringen av landskapet. Det finns därför farhågor för att

många arter har försvunnit från landskapet eller är starkt hotade. För att klargöra vilka arter som är hotade och hur de skall kunna skyddas krävs betydligt mer kunskap än vad vi har i dag. Inventeringen av Skånes mossflora omfattar både skyddade områden som det övriga landskapet. På Väderön samlades en liten intresserad skara på slätten framför kaféet med brunt hårt slitet gräs efter sommarens torka, men där vattnet nu kippade under skorna efter nattens regn. Vi beslutade att gå till Oadammen där Henrik Weibull introducerade dagens tema. Han berättade om mossornas ekologi, spridningssätt,

förökning samt utseende och byggnad. Mossor och lavar växer ofta på liknande sätt när vi träffar på dem i naturen där de sitter på träd och stenar – men är helt olika. Mossor är gröna växter, medan lavar är minst dubbelorganismer mellan svampar och alger samt ibland även cyanobakterier. Mossorna kan delas upp i tre olika grupper; levermossor, nålfruktmos-
sor och bladmossor.

I Sverige finns drygt 1000 mossarter och på ön finns cirka 150 arter. I landskapet har mossorna en stor betydelse för ekologin och mångfalden. De kan täcka klippor och stenar, samt marken i skogar där de tar upp och håller kvar

fuktigheten. De mossor som fyller kärr och torvmossor är bildade av vitmossor. Som en introduktion till denna mossornas mångfasetterade värld hämtades lite vitmossa upp från Oadammens kant. Det var en sumpvitmossa (Sphagnum palustre) som är en av drygt 40 kända arter av vitmossor i Sverige. Vitmossorna är vanliga och dominerar stora delar av norra halvklotets kalltempererade till arktiska landområden förutom i kalkrika områden. Vitmossans blad består av två celltyper. Smala klorofyllförande som bildar ett nätverk i vilket det finns stora klara klorofyllfria så kallade kapillärceller. Deras väggar har ring- och spiralformiga förtjockningslager och runda hål. Även

Vår guide Henrik Weibull i Ulagapskärret på jakt efter hedbålmossan, tyvärr utan framgång denna dag.

på stjälkarna finns sådana stora klara celler som ett slags bark.

Detta är hemligheten bakom vitmossornas förmåga att hålla stora mängder vatten. För genom kapillärcellernas hål sugs vatten upp, så att vitmossorna, när vatten finns tillgängligt, hela tiden är vattenfyllda som tvättsvampar. Det är kapillärcellerna som också ger vitmossorna sina ljusa färger. De skymmer de andra cellernas gröna färg, så att mossan på sin höjd får en svagt grönvit, men vanligen nästan vit färg, hos vissa arter övergående till rödaktig eller brunröd.

I gräset på litorinavallen växte gråshaksmossa där en enda cell kan bli en ny planta.

På det gamla brunnskaret fann vi cypressfläta som är Sydsveriges vanligaste mossa. Cementkonstruktioner kan på grund av det högre pH-värdet från kalken ha en mossflora som avviker från omgivande mark. Vid brunnskaret växte också palm-mossa som är en bladmossa.

Mossornas har olika växtformer beroende på hur de växer. *Pleurocarpa* växer utåt sidorna och *akrocarpa* växer kuddformigt. Den senare är vanligast på rika stenmaterial. Om en mossa växer kuddformigt eller från mitten och utåt sidorna beror på var tillväxtpunkterna sitter.

Om mossornas spridning och förökning. Själva mossan har en enkel kromosomuppsättning medan de små kapslarna är den del av mossan som har dubbel uppsättning kromosomer. Det vill säga att inom mossor, men även en del orm-

bunkar är det upp- och nervända världen mot det mesta annat levande. I jämförelse med blommande kärleväxter motsvaras själva mossan av det pollen som blommorna producerar medan kapseln motsvaras både kärleväxtens rötter, stam, blad och blomma med undantag av det obefruktade fröet och pollenkornen.

Vi gick vidare mot målet för dagens exkursion, vilket var att hitta hedbålmossan där den återupptäcktes av Henrik, Ulagapskärret. På vägen stannade vi till vid eken med tre arter av lunglavar, örtlav, lunglav och jättelav, vid stigen strax innan man kommer fram till Ulagapet. Vid stambasen av eken fick vi se guldlockmossa med sina ljusa grenspetsar med dragning åt gult. Här fanns också råttsvansmossa och platt fjädermossa. Den senare bildar ofta stora bestånd med hjälp av vegetativ förökning med små fragment. Upp till en tredjedel av mossorna har specialiserade sätt att sprida sig, ofta vegetativt med groddgrenar.

Den som först upptäckte hedbålmossan på Hallands Väderö var nestorn inom mossforskningen i Norden Elsa Nyholm. Självlärd utan akademisk utbildning och ensamstående fyrabarns mor klarade hon trots detta skriva standardverket *Illustrated Moss Flora of Fennoscandia*. Under sin uppväxt var hon tidigt intresserad av biologi, men som flicka ansågs det då opassande att hon skaffade sig en högre utbildning. Det blev byns apotekare och kyrkoherde som under

På en mossbevuxt alsockel i Ulagapskärret hittade vi bla blåmossa, kvastmossa, stor kvastmossa och västlig hakmossa.

Elsas sena tonår stöttade hennes och väckte hennes intresse för mossor. Sitt intresse för naturen fick hon möjlighet att utveckla när hon som myndig ansökte och fick en tjänst som biträde på botaniska museet i Lund.

Elsa Nyholm gav en kort orientering om mossfloran på Hallands Väderö i Skånes Natur 1959, men hedbålmossan fann hon först på 1960-talet. Hennes text blev också publicerad som särtryck i Meddelande Nr 19 från Sällskapet. Mer om Elsa står att läsa i SVENSK BOTANISK TIDSKRIFT 97:1 (2003).

Vi korsade sedan Ulagapskärret i vårt letande efter hedbålmossan, men utan resultat. Den torra sommaren gjorde att

vi något snopna fick ägna oss åt annat. Vi intresserade oss istället för en av de mosskuddar som är så karakteristiska på alsocklarna. Det var en sådan mosskudde som Herved Vallin studerade och fotograferade under 50 år. Huvudparten av mosskudden utgjordes av blåmossa, men här fanns även kvastmossa, stor kvastmossa och västlig hakmossa.

Vi lämnade sedan kärret och var åter på stigen där vi i den ihåliga eken såg tungticka och lite längre fram vid Lunglavsboen fick se skillerticka på bok. Skillertickan är en vitrötande svamp som vid sin nedbrytning även gynnar andra arter. En bit längre fram till vänster om stigen på en av de 350-åriga ekarna fick vi se svavelticka och oxtungesvamp.

Kursen sattes mot Hälledammen med hopp om att finna mångfruktsmossa. På vår väg dit, på stigen mot Kapellhamn, påträffades en äldre levande bokhögstubbe med en spektakulär svamp, silkesslidskivling, och en sällsynt lav, savlundlav. Framme vid Hälledammen gjorde vår exkursionsledare Henrik Weibull några försök att tränga in i videbuskaget i dess södra kant med hopp om

att finna mångfruktsmossan, men det var en chansning som inte gick hem. Här valde vi att tacka Henrik för de nya insikterna i några av öns mossor och begav oss åter mot Sandhamn efter en dag som trots mycket skiftande regnprognoser gav en dag med blå himmel.

/Jan Lannér med stöd av Örjan Fritz

FAKTA

Text från Mossornas vänners hemsida

Levermossorna delas in i två grupper – bållevermossor och bladlevermossor. Bållevermossor är uppbyggda av en så kallad bål och saknar stam och blad. Sporhusen kan sitta på paraplyliknande bildningar eller se ut som bladlevermossornas. Bladlevermossor har stam och blad som kan vara formade på olika sätt. Det är vanligt att bladen är runda eller har två till flera flikar, men saknar nerv. Sporhusen hos bladlevermossor är små, svarta och äggformade. De spricker upp i fyra flikar så att sporer kommer ut.

Nålfruktsmossor liknar ytligt sett bållevermossor men har en annan typ av förökningsorgan.

Bladmossorna har alltid stam och blad. Bladen är ej flikade och oftast spetsiga och det är vanligt med någon typ av nerv i bladet – antingen lång och enkel eller kort och dubbel.

Bladmossor har avancerade sporhus jämfört med levermossorna. Ofta finns en öppning på sporhuset som har tänder i mynningen. Hos många arter finns ett sporhuslock och en skyddande mössa på det omogna sporhuset.

<http://www.mossornasvanner.se/index.php/for-nyborjaren/fragor-och-svar-om-mossor/>

Ovan: Cypressfläta

Nedan: Husmossa som båda tillhör bladmossorna.

Septemberexkursionen

Bokskogens förnygring

TEXT FREDRIK PLOMAN FOTO LENA SVEDIN

Årets höstexkursion företogs i strålande väder, betydligt bättre än det prognostiserade. Efter en behaglig överfart under vilken vi siktade enstaka sälar vid Skäppeskären och Släppekistan samlades gruppen, en skara på 16 personer, vid caféet för introduktion och vidare instruktioner av ordförande Jan Lannér.

Bokskogens utbredning skedde med hjälp av naturlig förnygring för mer än 300 år sedan, under de sk ofredsåren, då få djur släpptes ut på Ön för bete. Vid Kohallen finns en grupp bokar som

är 100 år. I Söndre skog finns också mindre platser med bokar i samma ålder. För övrigt är alla andra bokar ca 300 år gamla. Förväntad livslängd hos träden är ca 400 år. Genom avverkning under framför allt 1800-talet och harens och fårens ringbarkning av unga plantor har bokbeståndet minskat successivt till skillnad från ek, al och björk, vilket framkom under en inventering år 2000. Kring millennieskiftet konstaterades glädjande en spontan förnygring av boken, möjligen kan det ha haft samband med sammanfallande av milda vintrar och minskning av harpopulationen. Med ambitionen att ytterligare öka beståndet har det plant-

erats ut bokplantor på ett par hektar i anslutning till Gårdsslätten. Bokplantor som var resultatet av de bokollon som föreningen samlat in på ön. Innan dess hade eldsjälén Sven Hernborg påbörjat ett omfattande arbete med att sätta upp hönsnät kring de bokplantor som kommit spontant runt om i Söndreskog. Det resulterade i att 1200–1400 bokplantor blev inhägnade med hönsnät stöttade av bambukäppar och skyddade från harens tand, men dock inte från sork. Planen för dagen var att genomföra en översyn av dessa planteringar och byta ut murkna käppar och flytta nät, där ingen planta finns kvar, till en annan plats där den kunde göra bättre nytta. Gruppen satte kurs mot Söndre skog. Till vänster strax efter ingången passerade vi Herved Vallin-trädet, en bok om vilken

det berättades att Herved på 70-talet satte nät kring trädet när det var ca 25 år gammalt. Rester av nätet satt utmed stammen. Rimligen hade det gjort nytta. Vi gjorde halt en bit in i skogen och delade in oss i grupper. Dags att förse sig med ett knippe bambukäppar, ditforslade på vagn av öns naturvårdare Björn Werner, och sedan ta sikte mot näten. Dessa var inte så lätta att upptäcka direkt, men efter viss övning gick det fortare. Det visade sig sedan att många av näten var tomma varför en hel del omflyttades till annan plats med oskyddade plantor. Murkna käppar byttes mot friska. Små bokplantor med stam av en pennas tjocklek kan mycket väl ha 40 (!) årsringar. Plantan får gång på gång sina blad avknipsade av haren. Förhoppningsvis kan ett stabilt nät ge skydd och bryta den

---

FAKTARUTA I

Utdrag ur årsmötesprotokoll från 1970 skrivet av Sällskapets grundare och sekreterare Herved Vallin:

Som ett led i strävandena att hjälpa den nästan obefintliga bokskogsförnyringen har fil. dr. Herved Vallin och prostén Einar Ihrmark med bistånd av resp. fruar satt trådnät kring 26 ungpantor av bok för att därigenom skydda dem från att toppas av harar, ett arbete som jag hoppas vi skall kunna fortsätta med.

För 3 år sedan insamlades genom vår förenings försorg 5 liter bokollon på Väderön, och överlämnades till naturvårdsintendenten, jägmästare Seved Åkesson, för sådd och skötsel i plantskola. Genom Seved Åkessons försorg utplanterades den 6/5 1970 200 st av de sålunda uppdragna bokplantorna i ytterområdena av tallskogen i Söndre Skog, ett arbete, som jag hoppas skall fortsätta, så att på lång sikt tallskogen här kommer att ersättas av bok, även ek bör ingå i detta skogsbestånd.

---

cirkeln. Efter att ha bearbetat området utmed stigen mot Kohallen och Kapellhamn, och kring Hälledammen, var det tid för välbehövlig lunchpaus. Arbetet fortsatte efter att vi förflyttat oss till området kring Pys Mosse, vidare ut mot Sandviken och senare Biodlarstället. Här fanns större inhägnader med 3-4 bokplantor i varje. Åtskilliga käppar byttes ut och näten stagades på nytt. Det var överraskande att se så olika utfall i inhägnader som stod mycket nära varandra: I den ena fanns vackert växande små bokar medan den andra var helt tom. Under båtresa hem informerade Jan Lannér att vi enligt hans beräkningar skött om ca 400 inhägnader. Ett gott dagsverke!

Gammal nätning från Hervid Vallins arbete på 70-talet.

FAKTARUTA 2

Dagens bokskog och bokar har i huvudsak sina rötter i den föryngring som skedde under åren 1670 till 1720. Därefter har endast mindre grupper och enskilda träd föryngrats från 1890-talet fram till millennieskiftet 2000. Men då hände något vilket väl får betraktas som något historiskt. Rätt som det fanns mycket föryngring av bok med ett kärnområde vid Hälledammen och dess omgivning. Dessa plantor har idag vuxit och där förhållande varit gynnsamma blivit små träd. Vid början av 1800-talet fanns cirka 20-25 hektar bokskog på ön vilket idag minskat till drygt 10 hektar. Minskningen är dels spontan där tidigare glest beskogade bokdominerade områden självföryngrats med andra trädslag såsom ek, lönn och lind. Men den största minskningen står människan bakom genom averkningar under 1800-talets senare halva. Då försvann stora delar av området Ravnahult i Nörreskog samt bokskog i norra delen av Söndreskog. Under 1920 och 1930-talet gjordes försök att till att få en föryngring i Söndreskogs hedbokskog genom rätt så kraftiga ljushuggningar, men utan att lyckas. I den skötselplan som fastställdes för 20 år sedan är en etablering av ny bok en prioriterad fråga. /Jan Lannér

---

ANNANDAG
26 DEC.

Efter solig fika vid Getaryggen strävar gruppen över höjderna på väg emot Grönskärsslätten.

Julexkursion

Traditionell vintervandring med Jan Lannér

Vädret kunde inte varit bättre. 5 plusgrader, solsken och svag vind från nordväst. Nanny blev full klockan 10 så några fick vänta till klockan 11. På Sällskapets vandring med Jan Lannér som guide följde ca 20 personer med. Vi tog chansen att gå i solskenet över Ravnahult, upp på fyrslätten och därefter söderut. Vid Getaryggen höll vi fikapaus innan vi fortsatte till Kappelhamn. Slutligen vandrade vi igenom bokskogen, via Sandviken, tillbaka till Sandhamn.

/Lena Svedin

En av de 350-åriga bokarnas krona avtecknar sig mot den blåa vinterhimlen. De relativt grova och lite krokiga grenarna är ett kännetecken för bok när de uppnått hög ålder.

T. h. Ulagapskärrrets alar på sluttingen mot väster med vintergröna björnbär.

Nedan. Nanny lägger till vid bryggan i Sandhamn för att hämta annandagens vandrare. I bakgrunden till vänster skymtas Bjärehalvön under locke av låga moln. Verkar som att ön varit lyckligt lottad med sol denna dag.

Ung björk i Ulagapskärrret med gyllene näverflarn i motljus.

Sommarflora

Foto: Lena Svedin och Rickard Pommer.

Texter: Lena Svedin

1. Gul fetknopp sprider ut sig med krypande skott och blommor med små gula stjärnor. De tjocka bladen kan lagra vätska till att klara torka i flera månader.

2. Saltarven trivs på sandiga havsstränder, eller som här i en klippskrev. Tittar man rakt uppifrån ser den fyrkantig ut eftersom de små köttiga bladen sitter korsvis motsatta.

3. Den ettåriga spjutmållan trivs på havsstränder och här växer den i vattenbrynet i Sandhamn i juli månad.

4. Bohusmarispen är sällsynt i landet, men på ön förekommer den rikligt på obetade kustavsnittet från Utlängan till Kohallen. Denna bilden är togs i Kappelhamn, bland klipporna öster om Arkels hus.

5. Fackelblomster trivs där det är lite fuktigt, här växer den intill den lilla bäcken i Kappelhamn tillsammans med brännässlor och vecketåg.

6. Strandastern växer ofta på steniga havsstränder och blommar under juli-september. Denna bilden är tagen i Kapelhamn i juli.

7. De skira backglimmen växer på torr, sandig mark. Kronbladen är inrullade på dagen och vecklar ut sig mot kvällen och lockar till sig nattfjärilar med en behaglig doft. Här är den fotograferad en tidig morgon i september.

8. Kärleksörten är en flerårig växt med köttiga blad och blommor med gulaktiga

blommor i augusti-september. Här växer den vid Genehall/Utlängan.

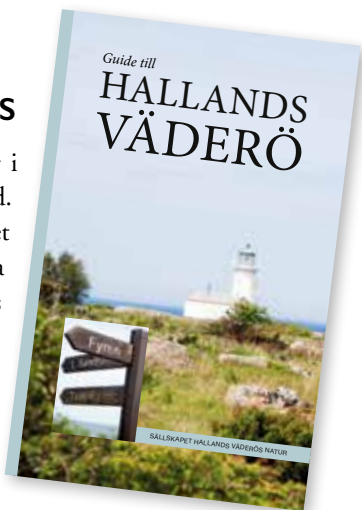
9. Marviolén är en ettårig strandväxt som blommar med ljusviolettera blommor under sommaren och hösten. Här ser vi den i Sandviken i september.

10. Sodaörten har taggiga blad och blommor juli-september. Namnet kommer av att man i äldre tider framställde soda ur den genom att torka och bränna växten.

FÖRFATTARAFTON PÅ GLEERUPS

Den 26 april höll Lena Svedin och Jan Lannér i en författarafton på Gleerups bokhandel i Lund. Det var bokhandeln som höll i arrangemanget och cirka 25 personer kom för att höra oss berätta guideboken och ön. Med ett urval av bokens illustrationer gjorde vi några neddykningar i vad vår Guidebok och ett besök på ön kan erbjuda.

Vid årsskiftet hade vi totalt sålt 635 guideböcker (507st 2017 och 128st 2018).

Vill du köpa guideboken?

Medlemspriser vid köp direkt av Sällskapet Hallands Väderö's Natur:

Pris vid avhämtning 200kr

Pris inkl frakt 250kr • Paketpris 2 exemplar inkl frakt 400:-

Du beställer en eller flera böcker genom att betala in på PlusGiro 3 86 63-1 eller via Swish: 123 635 5960. Vid beställning måste namn och adress anges i meddelandefältet. Vill du hämta dina beställda böcker på Bjärehalvön, kontakta vår kassör Ricard Jirle.

HJÄRTSTARTARE PÅ ÖN.

I samband med årsmötet kom frågan upp om hur det är med hjärtstartare på ön. Torekovs församling ville köpa in en ny hjärtstartare, men hade inte finansieringen klar. Sällskapet anordnar vid flera tillfällen varje år exkursioner och någon av våra deltagare kan komma att behöva tillgång till en hjärtstartare. Styrelsen beslutade därför mot slutet av sommaren att vi är villiga att sponsra församlingens inköp av en ny hjärtstartare inklusive ett uppvärmt förvaringsskåp vid caféet i Sandhamn. Sällskapet står för den faktiska inköpskostnaden upp till maximalt 25 000 kr. Hjärtstartaren är inköpt och kommer att installeras på ön under tidig vår.

/Lena Svedin

VERNISSAGE – GEGERFELTS MÅLERI DEN 26 JULI

Catarina von Baumgarten har tidigare haft två utställningar med Wilhelm von Gegerfelts måleri i Gamla Skolan, men 2018 blev det i en mindre lokal på Anders Örnés väg. Det är alltid lika roligt att få ta del av Wilhelm's måleri i original. I år dessutom kryddat med en målning av Ängelholm-sonen Olof Krumlinde från 1888. Målat vid stranden nedanför Klintabacken med Kappelhamnsskären och skutor. I fonden anas Kullen. Undertecknad var på plats i samband med utställningen och sålde 8st guideböcker.

/Jan Lannér

KONSTUTSTÄLLNING MED JOSEPH ALTWER PÅ GALLERI TOREKOV

Under ett par veckors tid från mitten av maj bodde en konstnär vid namn Joseph Altwer på ön och producerade ett stort antal målningar i olja. Den 28/7 var det vernissage hos Galleri Torekov som var mycket välbesökt trots väldigt varmt väder. När jag besökte utställningen några dagar senare var flera av målningarna sålda och Gustav Sundin som har galleriet kunde berätta att han tillsammans med en liten grupp konstnärer redan hade bokats in en vecka på vandrarhemmet våren 2019 för att måla tillsammans. Resultatet kommer att ställas ut till sommaren.

/Lena Svedin

BETESDJUREN

2018 blev ett speciellt år. Pga byte av djurägare betades ön enbart av nötboskap. Arton ungnöt (kvigor och stutar) transporterades ut till ön vid mitten av maj. När det sedan visade sig bli en sån extrem torka hade djurägaren, Lars Silwer från Vasalt, svårt att föda sina djur på fastlandet. På ön fanns åtminstone löv att äta, så den 13/7 skeppades ytterligare elva kor ut.

Förvaltaren har undersökt möjligheten att köpa in egna hästar, gotlandsruss, för bete på ön. Ett par fårägare har varit intresserade av att ha djur på ön, men av rädsla för de parasiter som den tidigare ägaren hade problem

med vill man vänta. Förhoppningsvis kommer en ny grupp får att beta ön 2019. Tidigt i våras, innan torkan blev ett problem, noterades att floran verkade extra riklig då inga djur trampat eller betat ner. Stor förekomst av mandelblommorna var ett exempel, ett år med uppehåll kan ibland vara bra för floran, trots att mindre bete i ett annat perspektiv inte är bra för igenväxningen. Med tanke på årets extrema torka och värme var det ändå tur att det just i år var färre djur än vanligt på ön.

/Lena Svedin

NATURVÅRDANDE SKÖTSELÅTGÄRDER

Arbetsåret började i mars med förvånansvärt mycket snö och temperaturer nära nollan. Dessutom hade elkabeln från 1963 gjort sitt, så ön var utan el vilket gjorde att vistelsen blev lite mer spartansk än vanligt. Det första området som man började med var i nordvästra hörnet i kanten av Nörre skog i närheten av gula stigen. Här var det mest en och vildapel som röjdes. Det senare kan verka lite udda, men på många platser på ön är det vildapeln som är den som är först på plats som igenväxningsvegetation. Veckan efter flyttade man till området som ligger söder om stigen till fyrvaktarbostäderna och öster om stigen längs västsidan. Här arbetade man med att förbinda de fuktigare områdena med gräs och halvgräs. I skogsbruksplanen från 1913 beskrivna som ”juncusförsumpningar”. Här var det också enbuskage som fick stryka på foten. Målet är som på många

andra ställen att utvidga och binda samman öppna ytor. Efter en vecka här flyttade man tillbaka till Stora Gröningen, men denna gång i sydvästra hörnet där stigen går över till Grönskärsslätten, även onämnd som Göstas stig. Troligen efter Gösta Johnsson som förutom att köra besökare till ön guidade. En favorit-passage från den skyddade östsidan till västsidas vindformade vidformade vegetation. På sikt ska man skapa passager mellan Gröningen och Grönskärsslätten.

Tanken var att återuppta arbetet i början juni, men det torra och varma vådret gjorde att man inte kunde använda motorsåg eller röjsåg där en gnista lätt kunde starta en brand. Istället fick man inrikta sig på efterröjning av björnbär med trimmer vid Ravnahult och Hernborgsäng. Här tog man fram tidigare friställda ekar i brynen. Man passade också på att hamla ett tiotal träd, något man annars brukar göra i oktober. Efter de första regnen i augusti passade man på att röja ett fuktigt område med tätt björk uppslag och vildapel mellan Oadammen och Sandviken.

Under hösten gjordes mycket arbete på den mark som Skogvaktaren uppodlade till åker eller hade som äng med att ta bort buskar som hindrade arbetet med betesputsen. Man har också röjt fram gårdesgården i hela sin sträckning samt töjt utanför den uppemot det gamla sjömärket. Huvuddelen av skötselarbetet görs inom EU-Life projektet Bushlife som syftar till att just röja fram gräsmarker som bildar en mosaik med kvarvarande buskar och träd.

/Jan Lannér

VILL DU VARA MED OCH RÖJA?

Röjningsarbeten pågår under mars månad och i oktober. Frivilliga är hjärtligt välkomna att delta i arbetet. Kontakta Magnus Andrell (tfn 070-6031953) om du är intresserad av att delta.

Se även www.hallandsvadero.se

VÅDRET 2018

Sommaren 2018 blev en sommar att minnas som mycket torr och mycket varm, men året började med att det var väldigt blött på ön. Januari var något varmare än normalt, men trots att den meteorologiska våren noter-

Vitkindde gäss letar föda i det torra gräset vid fyrvaktarbostäderna. Torkan gjorde sig påmind över hela ön. Brända gräsytor och hela träd som torkade långt innan hösten. Det ska bli intressant att under 2019 års växtsäsong notera vad som har påverkats, om de torra träden kommer igen eller inte. Foto: Rickard Pommer.

ades i februari kom vintern igen och bjöd på en ovanligt kall mars månad. Vid påskexkursionen den 1/4 fanns det fortfarande snö och is kvar på en del ställen. Någon vecka senare vände det och april månad blev något varmare och torrare än normalt. Maj-juli blev tre varna, soliga och extremt torra månader. Vid öns väderstation uppmättes enbart 31,2 mm regn under den perioden mot normalt 148 mm. Redan den 9/5 uppmättes årets första högsommardag (maxtemperatur på mer än 25 grader) på ön. Totalt under perioden maj-augusti uppmättes 24st högsommardagar, att jämföra med 10-15st en normal sommar och endast 1st år 2017! Samtidigt var det endast 10 dagar under perioden maj-augusti då maxtemperaturen inte nådde upp till 18 grader. Den allra högsta noteringen på ön var 32,5 grader den 31/7. Augusti månad inleddes med högsommarvärme, men till slut kom det äntligen regn som resulterade i friska, vågröna gräsytor. Årets sista månader blev också något varmare och torrare än normalt. Tittar man på hela Skånes nederbörd under 2018 så kom det ungefär 70% av den normala mängden.

/Lena Svedin med uppgifter från SMHI och artiklar i HD under året

JAKT OCH VILTVÅRD

Vid den traditionella vinterjakten på hare under allhelgonahelgen samt januarijakten sköts tillsammans 24 harar. Efter den sjukdom som drabbade hararna för ett par år sedan hade de trots detta ett år med många föryngringar under 2017 medan 2018 var mer av ett normalår. Mården håller man fortfarande efter med hjälp av fällor. Under vintern har hittills fångats 5 stycken. */Uppgifter från Bo Gunnarson*

BO PÅ ÖN

Uthyrning av lägenheter vid fyrbostäderna och rum vid skogvaktaregården fortsätter som tidigare. Vandrarhemmet fick under 2018 ett större kök till sina gäster. Mer information om bokning och priser finns på www.hallandsvadero.se under fliken Bo på ön.

NY ELKABEL

Den 4/3 upptäckte förvaltaren att ön var strömlös. Den personal som skulle arbeta med röjningar under mars månad fick inledningsvis klara sig utan el. Bjäre Kraft hittade felet någonstans mellan Torekov och Hallands Väderö på den gamla kabeln från 1963. De fick hyra in en kabelbåt med dykare och eftersom ledningen var så gammal var det nödvändigt att byta ut den helt och hållet. Bjäre Kraft uppger att kostnaden landade på nästan 1 miljon kronor varav ca hälften avser den 5 km långa kabeln.

*/Lena Svedin med uppgifter från artikel i HD 23/3 2018
och Bjäre Krafts hemsida.*

NY GUIDEBOOK PÅ DANSKA

2018 kom det ytterligare en guidebok om ön, denna gången på danska, vilket är ett bra komplement till Sällskapets egna guidebok. Jette Warmer har skrivit boken som heter "Hallands Väderö Naturfortællinger i øjenhøjde". Boken finns att köpa i kiosken och på vandrarhemmet, den är på 244 sidor och har måtten 17x22x1,5 cm. På saxo.com går den att köpa inbunden för 235 DKR eller som E-bok för 110 DKR. Jette Warmer berättade även i julas att hon har funderingar på att ge ut ett lite tunnare häfte som ska vara smidigare att ha med sig i ryggsäcken.

/Lena Svedin

GDPR / VÅR HANTERING AV PERSONUPPGIFTER

SHVN fotograferar ofta deltagarna i samband med våra exkursioner. Bilderna kan användas i vår egen verksamhetsrapport, på vår hemsida och på vår Facebooksida. Namn publiceras vanligtvis bara på styrelsemedlemmar och exkursionsledare. Övriga namn enbart om vi har fått uttryckligt samtycke. Om någon inte vill finnas med på bild, meddela fotografen. Kontaktuppgifter till våra medlemmar behöver vi för att skicka ut kallelser och annan information om föreningens aktiviteter. Uppgifterna kvarstår inom rimlig tid efter obetalt medlemskap för att vi ska ha möjlighet att skicka ut påminnelse. Uppgifterna lämnas aldrig vidare till tredje part.

/Lena Svedin

PROGRAM 2019

Alla föreningens exkursioner är kostnadsfria och öppna för allmänheten. (Kostnad för båtbiljett tillkommer). Medtag matsäck då vi brukar fika på lämplig plats ute i naturen.

SÖNDAGEN DEN 21 APRIL

PÅSKEEXKURSION – GPS-VANDRING

Våt, vitsippor och värdefulla träd.

Till skillnad från 2018 års tidiga påsk med isflak i Ulagapskärret väntar vi oss i år få uppleva massor av vitsippor och kanske nyutslagna bokar. Vi ska med hjälp av GPS söka upp några av de mest okända eller försvunna träd-kändisarna som beskrivs i guideboken på sidorna 192-195. **Båt avgår från Torekov kl. 10.00**

LÖRDAGEN DEN 6 JULI

ÅRSMÖTESEXKURSION – KONSTVANDRING

En konstnärskoloni med friluftsmålade konstnärer bildades i Torekov under senare delen av 1800-talet. Många har även efter den perioden målat motiv från ön. Jan Lannér berättar om några av konstnärerna, samtidigt som vi uppsöker platser avbildade i olika konstverk och försöker känna igen oss. **Båt avgår från Torekov kl. 10.00**

LÖRDAGEN DEN 7 SEPTEMBERI

STRANDSTÄDNING

Vi gör en arbetsinsats på öns stränder för att samla ihop plast och annat skräp. **Båt avgår från Torekov kl. 10.00**

ANNANDAGEN ONSDAGEN DEN 26 DECEMBER

JULEXKURSION

Vi vandrar traditionsenligt sedan 1978 på Hallands Väderö tillsammans med Bjäre Naturskyddsförening. **Båt avgår från Torekov kl. 10.00**

Kollektivtrafik till exkursionen?

Titta på Skånetrafikens hemsida www.skanetrafiken.se

Man kan också ladda hem appen "reseplaneraren" på sin smartphone